

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Cwm Taf Morgannwg
University Health Board

Strategaeth Fewnol Hyrwyddo'r Gymraeg ar gyfer Gwasanaethau Dwyieithog ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg 2022-2025

Y Gymraeg yn CTM
Welsh at CTM

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Cwm Taf Morgannwg
University Health Board

Cymraeg

Cynnwys

Cyflwyniad	3
Diben	3
Beth yw ein neges graidd, a beth yw ein hegwyddorion craidd wrth gyfleu'r neges hon?.....	4
Y neges graidd.....	4
Rhestr wirio egwyddorion ar gyfer cyfleu'r neges hon yn strategol	5
Pwy yw'r prif randdeiliaid a'u negeseuon allweddol?	6
Newidiadau i'r ffordd y byddwn ni'n cyfathrebu'n rheolaidd	7
Newid yn y dull o gynllunio gweithredu	7
Templed Cynllun Gweithredu newydd	7
Achosion o ddiffyg cynnydd o fewn meysydd.....	7
Y Gymraeg yn CTM a brandio mewnol	8
Cymryd persbectif mewnwelediadau ymddygiadol	8
Pam mewnwelediadau ymddygiadol?	9
COM-B a'r Olwyn Newid Ymddygiad fel model damcaniaethol priodol	9
Pa ymddygiadau?	9
Pa gamau penodol fyddwn ni'n eu cymryd i gyfleu'r neges, a phryd?	12
Mesur effaith.....	26
Crynodeb.....	26
Llyfryddiaeth	27

Cyflwyniad

Mae dod yn sefydliad cwbl ddwyieithog yn golygu newid mewn diwylliant, sy'n golygu galluogi pobl i newid eu hymddygiad. Ond nid yw newid mewn ymddygiad yn digwydd mewn gwactod, a bydd angen cefnogaeth a'r adnoddau ar ein staff i wneud hynny. Os ydyn ni'n derbyn hyn, yna fe allwn ni ddechrau meddwl yn strategol am beth sydd angen digwydd i annog y newid mewn ymddygiadau mae angen i ni eu gweld ar draws y system, fel bod unrhyw berson sy'n siarad Cymraeg sydd eisiau defnyddio'r Gymraeg yn gallu gwneud hynny heb unrhyw wrthdaro na thrafferth.

Mae'r strategaeth hon yn amlinellu sut y byddwn ni'n gweithio i hyrwyddo'r Gymraeg ar draws CTM gan ddefnyddio dull strategol sy'n seiliedig ar fewnwelediadau ymddygiadol, er mwyn sicrhau bod ein staff yn cael eu cefnogi'n llawn i gynnig gwasanaethau i'r boblogaeth Gymraeg gref o 46,000 mae ein Bwrdd lechyd yn gofalu amdanynt yn eu dewis iaith.¹

Dyma'r strategaeth hyrwyddo gyntaf ar gyfer Cymraeg rydyn ni wedi'i hysgrifennu yn BIP CTM a'r tro cyntaf rydyn ni wedi edrych ar ein darpariaeth o wasanaethau dwyieithog drwy lens ymddygiad mewn ffordd strwythuredig. Does dim dwywaith fod hyn yn golygu y bydd pethau y gallai rhai deimlo y dylen ni fod wedi canolbwyntio arnynt neu eu gwneud yn wahanol yn ogystal â phethau rydyn ni'n eu cael yn iawn. Byddwn ni'n ystyried y gwersi a ddysgwyd pan fyddwn ni'n gwerthuso ein llwyddiant yn 2025. Yna byddwn yn gallu ailadrodd y cylch a gweld beth allwn ni ei wneud mewn meysydd ar wahân i'r rhai rydyn ni wedi dewis canolbwyntio arnynt nhw y tro hwn.

Diben

Bydd gwella darpariaeth gwasanaethau dwyieithog drwy BIP CTM yn gofyn am newid sylweddol yn y ffordd mae'r Gymraeg yn cael ei phortreadu a'r ffordd mae darpariaeth Gymraeg yn cael ei disgrifio a'i hyrwyddo. Mae BIP CTM wedi ymateb yn dda i rai agweddau ar ddarpariaeth ddwyieithog statudol ond ddim cystal i eraill, ac mae anghysondeb ar draws y sefydliad lle mae darpariaeth ddwyieithog gref yn perthyn i rai meysydd a rhai eraill yn wan iawn. Mae'r modd mae'r iaith yn cael ei phortreadu a'r modd mae darpariaeth Gymraeg yn cael ei disgrifio a'i phortreadu yn dylanwadu'n uniongyrchol ar allu'r sefydliad i wella ar y sefyllfa hon a sicrhau cysondeb o ran dulliau gweithredu ar draws yr holl wasanaethau, oherwydd:

- Mae gwella darpariaeth a chydymffurfiaeth ddwyieithog yn fater o newid ymddygiad yn y tymor hir; er bod modelau amrywiol ar gyfer newid ymddygiad, mae bod â rhesymeg gadarn dros wneud hynny a gwybod sut yn ffactorau cyffredin hanfodol, y mae'r ddau ohonynt yn cael eu dylanwadu'n gryf gan y ffordd mae'r angen am newid yn cael ei gyfleu;
- Mae ymwybyddiaeth pobl o'r angen am newid, o ran deall natur dwyieithrwydd a pherthnasedd hyn i ofal, a deall gwir ddefnydd y Gymraeg yn y gymdeithas, yn amrywio'n fawr. Mae angen i gyfathrebu ynghylch y Gymraeg wreiddio'r neges bod y Gymraeg yn iaith fywiog sy'n cael ei defnyddio'n eang yn yr ardal mae BIP CTM yn ei wasanaethu a bod darpariaeth Gymraeg yn angen yn ogystal â hawl i rai.

Mae'r strategaeth hon yn amlinellu sut y byddwn ni'n siarad am y Gymraeg ac yn ei hyrwyddo i wella ein darpariaeth ddwyieithog. Mae'n disgrifio'r prif egwyddorion wrth gyfathrebu ynghylch y Gymraeg bob amser a'r egwyddorion newid ymddygiad a fydd yn strwythuro ein gwaith hyrwyddo yn fewnol, er mwyn cyrraedd y nod sefydliadol bod BIP CTM yn sefydliad dwyieithog sy'n deall yr effaith y gall gofal yn newis iaith unigolion ei chael.

¹ Llywodraeth Cymru, Mwy na geiriau Cynllun Pum Mlynedd 2022-2027. Caerdydd: Llywodraeth Cymru: Ar-lein: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2022-07/mwy-na-geiriau-cynllun-gweithredu-2022-2027.pdf>

Beth yw ein neges graidd, a beth yw ein hegwyddorion craidd wrth gyfleu'r neges hon?

Wrth gyfathrebu ynghylch y Gymraeg yn BIP CTM fel rhan o'r strategaeth hon, byddwn yn ceisio cyfleu un neges graidd, gan ddefnyddio mewnwelediadau o wyddoniaeth ymddygiadol ynghylch cyfathrebu strategol perswadiol ac effeithiol hefyd.²

Y neges graidd

Bydd yr holl gyfathrebu ynghylch y Gymraeg yn seiliedig ar y negeseuon craidd isod, drwy anelu at feithrin y gred:

1. Bod yr iaith yn perthyn i bawb yn BIP CTM, p'un a ydym ni'n siarad Cymraeg ai peidio, a bod y Gymraeg sydd gennym ni'n ddigon da
 - » a fydd yn golygu defnyddio iaith glir a chryno yn y Gymraeg a'r Saesneg wrth sôn am ein hiaith, bod yn gynhwysol gan ddefnyddio'r geiriau allweddol 'ni' [us], 'ein' [our] a 'gyda'n gilydd' [together] a defnyddio naws gyfeillgar a chynnes;
2. Bod ein darpariaeth ddwyieithog yn bwysig i ni oherwydd ei bod yn bwysig i'n cleifion, ac oherwydd ein bod ni'n gwybod ei bod yn well ar gyfer canlyniadau gofal a boddhad cleifion llawer
 - » sy'n golygu osgoi'r geiriau 'cydymffurfio', 'rheoleiddio' a 'chyfraith' y tu allan i adrodd ffurfiol, siarad am natur dwyieithrwydd lle mae'r cyfle'n codi gan gynnwys wrth osod cynlluniau gweithredu, a thrin darpariaeth ddwyieithog fel angen gan arwain gyda'r 'Cynnig Rhagweithiol' [Active Offer] yn hytrach na 'Safonau'r Gymraeg' [Welsh Language Standards] yn unig. Mae hefyd yn golygu gwreiddio'r neges bod y Gymraeg yn iaith fywiog yn ein cymunedau.
3. Bod cefnogaeth ar gael gan Dîm y Gymraeg ar gyfer gwahanol agweddau ar weithredu Mwy na Geiriau a'r Safonau
 - » sy'n golygu hyrwyddo'r tîm yn eang a sicrhau bod adnoddau a gwybodaeth o safon ar gael i'r staff.

Gellir crynhoi hyn mewn paragraff byr fel isod, fel neges graidd gyffredinol y strategaeth gyfathrebu hon: Bydd yr holl gamau a gymerir i hyrwyddo'r Gymraeg yn BIP CTM yn anelu at ymgorffori'r neges graidd hon, sy'n cael ei chefnogi gan y rhestr wirio isod wrth ei chyfleu.

Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb yn BIP CTM ni waeth faint o Gymraeg rydyn ni'n ei wybod, ac rydyn ni'n darparu gwasanaethau Cymraeg pan rydyn ni wedi gofyn i gleifion beth yw eu hangen iaith oherwydd rydyn ni'n gwybod ei bod hi'n bwysig i lawer fel rhan o gymuned Gymraeg ei hiaith fywiog a mawr. Rwy'n cael fy nghefnogi'n gryf gan fy sefydliad i wneud hyn mewn gwahanol ffyrdd ac yn gwybod lle i gael cefnogaeth.

² Service, Owain et al., 2012. EAST: Four Simple Ways to Apply Behavioural Insights. Llundain: BIT; Gwasanaeth Cyfathrebu'r Llywodraeth, 2012. Strategic Communication: A Behavioural Approach. Llundain: Gwasanaeth Cyfathrebu'r Llywodraeth.

Rhestr wirio egwyddorion ar gyfer cyfleu'r neges hon yn strategol

Ar wahân i fentrau cyfathrebu a hyrwyddo penodol, bydd yr holl gyfathrebu yn seiliedig ar yr egwyddorion isod. Bydd y rhain yn ffurfio sylfaen yr holl gyfathrebu. Daw'r egwyddorion hyn yn bennaf o Fframwaith EAST (Easy, Attractive, Social, Timely).^{3 4}

Tabl 1: Egwyddorion rhestr wirio ar gyfer cyfathrebu strategol

Egwyddor	Rhestr wirio
Ei gyflwyno fel Hawdd	Symleiddio'r negeseuon » Ydy'r neges allweddol yn cael ei chyflwyno'n gynnar? » Ydy'r iaith yn syml yn Gymraeg a Saesneg? » Lle mae gweithred, a yw'n glir beth sydd angen ei wneud (e.e. defnyddio'r Fframwaith AACTT?)⁵ » Oes un pwynt cyswllt? » Oes unrhyw wybodaeth ddiangen? » Ydy berfau wedi cael eu ffafrio i ysbrydoli gweithredu? » Ydy'r negeseuon yn cyflwyno'r neges fel rhywbeth sy'n hawdd, gydag unrhyw ffynonellau posibl o wrthdaro neu rwystrau wedi'u crybwyll a'u lliniaru?
Ei gyflwyno yn Ddeniadol	Ydy'r ased wedi ei ddylunio'n ddeniadol a lliwgar, gan ddefnyddio brandio corfforaethol a Chymraeg CTM? Ydy'r negeseuon yn bositif, gydag iaith a senarios negyddol yn cael eu hosgoi? Ydy'r neges yn dod gan y person iawn? Ydy'r neges wedi ei phersonoli ddigon neu'n ddigon personol?
Ei gyflwyno mewn ffordd sy'n berthnasol mewn ystyr Cymdeithasol	Ydy'r neges wedi ei chyflwyno mewn ffordd sy'n ailddatgan y Gymraeg fel rhywbeth sy'n perthyn i bawb yn CTM a'r rhai rydym ni'n gofalu amdany'n nhw? Ydym ni wedi cymryd y cyfle i hyrwyddo hyn fel rhywbeth mae cydweithwyr hefyd yn ei wneud yn llwyddiannus? Allwn ni ddefnyddio cydgyfnewidioldeb (reciprocity) ac ymrwymadau?
Ei gyflwyno mewn ffordd Amserol	Ydyn ni'n cyfathrebu ar yr adeg iawn? Ydyn ni'n manteisio ar ddigwyddiad neu achlysur y gellid ei harneisio?

³ Service et al., 2012.

⁴ Mae rhai o egwyddorion EAST hefyd yn berthnasol i'r camau penodol y byddwn ni'n eu defnyddio i hyrwyddo'r Gymraeg fel rydyn ni wedi'i amlinellu isod, a gellir gweld y rhain yn Nhabl 4 isod ynghyd â thechnegau newid ymddygiad gwybodus eraill.

⁵ Specifying Action, Actor, Context, Target & Time, Presseau et al., 2019. Action, actor, context, target, time (AACTT): a framework for specifying behaviour. Implementation Science 14:102

Pwy yw'r prif randdeiliaid a'u negeseuon allweddol?

Mae'r adran hon yn trafod segmentu'r gynulleidfa a phwy yw ein rhanddeiliaid. Gellir gweld y neges graidd isod ar gyfer pob segment cynulleidfa fewnol, fel sydd wedi'i disgrifio uchod. Er bod y neges graidd yn bwysig i'r holl staff, mae rhai elfennau'n bwysicach nag eraill yn dibynnu ar rôl y segment hwnnw wrth ddarparu gwasanaethau. Er eglurder, mae'r neges hon wedi'i hailadrodd isod:

Y Neges Graidd:

Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb yn BIP CTM ni waeth faint o Gymraeg rydyn ni'n ei wybod, ac rydyn ni'n darparu gwasanaethau Cymraeg pan rydyn ni wedi gofyn i gleifion beth yw eu hangen iaith oherwydd rydyn ni'n gwybod ei bod hi'n bwysig i lawer fel rhan o gymuned Gymraeg ei hiaith fywiog a mawr. Rwy'n cael fy nghefnogi'n gryf gan fy sefydliad i wneud hyn mewn gwahanol ffyrdd ac yn gwybod lle i gael cefnogaeth.

Tabl 2: Dadansoddiad cryno rhanddeiliaid

Rhanddeiliaid	Pam Amcan cyffredinol	Beth Negeseuon allweddol neu gyfleoedd	Pryd Amledd
Pob aelod o staff yn gyffredinol	Mae angen i bob aelod o staff deimlo perchnogaeth dros yr iaith a theimlo'n hyderus i ddefnyddio'r Gymraeg sydd ganddyn nhw	Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb yn CTM ni waeth faint o Gymraeg rydyn ni'n ei wybod, a bod cymorth ar gael i hwyluso hyn	Sawl gwaith y flwyddyn
Rheolwyr ward a gwasanaeth	Mae angen i reolwyr gweithredol gymryd cyfrifoldeb dros y Gymraeg yn eu maes	Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb yn CTM ni waeth faint o Gymraeg rydyn ni'n ei wybod, a bod cymorth ar gael i hwyluso hyn	Unwaith y flwyddyn drwy archwilio blynyddol unwaith y bydd pob maes wedi cael cynllun gweithredu cychwynnol a'r sgwrs ynghylch pam rydyn ni'n cynnig gwasanaethau yn y Gymraeg
Staff uwch ac Arweinwyr Band 8a/b ac uwch	Mae angen i uwch-reolwyr si-crhai, lle mae cynnydd yn araf, eu bod nhw'n gofyn i reolwyr ward a gwasanaeth wella eu darpariaeth ddwyieithog	Mae'r ddarpariaeth ddwyieithog honno'n bwysig i brofiad y claf ac fe all fod yn berthnasol i ganlyniadau clinigol i rai grwpiau	Unwaith y flwyddyn drwy archwilio blynyddol unwaith y bydd pob maes wedi cael cynllun gweithredu cychwynnol
Aelodau Grŵp Llywio'r Gymraeg	Mae uwch-arweinwyr uchel iawn mewn Grwpiau Gofal a Chyrff a Gynhelir (aelodaeth fel sydd wedi'i nodi yng Nghylch Gorchwyl Grŵp Llywio'r Gymraeg) yn atebol am ddarpariaeth ddwyieithog yn eu maes cyfrifoldeb	Mae'r ddarpariaeth ddwyieithog honno'n bwysig i brofiad y claf ac fe all fod yn berthnasol i ganlyniadau clinigol i rai grwpiau	Bob deufis

Newidiadau i'r ffordd y byddwn ni'n cyfathrebu'n rheolaidd

Mae gan Dîm y Gymraeg a'r Gyfarwyddiaeth Pobl rôl sylweddol i'w chwarae wrth ddatblygu darpariaeth ddwyieithog trwy BIP CTM. Mae'r ffordd mae'n cyfathrebu ac ymgysylltu â staff yn hollbwysig gan mai Tîm y Gymraeg o fewn y gyfarwyddiaeth hon yw tîm canolog y sefydliad ar gyfer pob mater sy'n ymwneud â'r Gymraeg. Fel rhan o'r cynllun hwn, bydd y newidiadau canlynol yn cael eu gwneud yn y modd mae'n cyfathrebu â staff a sut mae'n ymgysylltu â thimau a rheolwyr yn ddyddiol. Bydd hyn yn ceisio sicrhau bod y dechrau cadarnhaol i waith datblygiadol ynghylch Mwy na Geiriau drwy'r digwyddiad lansio (gweler isod) yn parhau i ddefnyddio'r negeseuon priodol. Bydd y newidiadau isod hefyd yn gyson â'r egwyddorion cyfathrebu ynghylch y Gymraeg a amlinellir uchod.

Newid yn y dull o gynllunio gweithredu

Pan gyflwynwyd Safonau'r Gymraeg am y tro cyntaf yn 2019, gofynnwyd i feysydd gwblhau cynllun gweithredu yn seiliedig ar y Safonau eu hunain, er mwyn dangos tystiolaeth o sut roedd eu meysydd yn gweithio i fodloni'r gofynion. Yn dilyn creu'r Model Gweithredu Grŵp Ardal Integredig yn 2019, ail-anfonwyd templed cynllun gweithredu i bob Grŵp Ardal Integredig i'w gwblhau i ddangos tystiolaeth o sut roedd eu meysydd yn gweithio i gydymffurfio, ond ychydig iawn o gynlluniau wedi'u cwblhau a ddaeth i law.

Dyma'r dull rhesymegol o ystyried maint y sefydliad. Oherwydd diffyg llwyddiant gyda'r dull hwn, fodd bynnag, mae dull gwahanol wedi'i gymryd ers mis Chwefror 2022. Bydd pob ward neu faes gwasanaeth, mewn cydweithrediad â'r Rheolwr Gwasanaethau Gymraeg, yn datblygu Cynllun Gweithredu Cymraeg gyda'i gilydd. Bydd hyn yn caniatáu i'r gwaith sydd eisoes wedi ei gwblhau gael ei ystyried, i'r gofynion gael eu hegluro ar sail natur y gwasanaeth ac i'r Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg esbonio manteision darpariaeth Gymraeg, sy'n hollbwysig. Mae'r dull lleol a phwrpasol hwn hefyd yn fwy ystyriol o bob maes ac yn hwyluso trafodaethau mwy ystyrlon, yn enwedig o ran pa heriau y gallai'r meysydd hynny eu rhagweld wrth weithredu newidiadau ac ymateb gyda chefnogaeth wedi'i thargedu. Mae trafod heriau a chynllunio ar eu cyfer hefyd yn elfen bwysig o gynllunio ar gyfer newid ymddygiad, gan y gellir datrys unrhyw rwystrau i weithredu mewn pryd fel nad ydyn nhw'n troi'n rhwystr yn y dyfodol. Mae cael dull ar gyfer cynllunio gweithredu yn hanfodol gan mai dyma'r mecanwaith sy'n cael ei ddefnyddio i gwblhau gwaith gwella sy'n ymwneud â'r Gymraeg.

Templed Cynllun Gweithredu newydd

Bydd gan y Templed Cynllun Gweithredu a ddefnyddir fel rhan o'r broses uchod dudalen glawr sy'n mynegi gofal fel bod y cynllun gweithredu ei hun yn cael ei gyflwyno fel dogfen sy'n ymwneud â gofal ac nid darpariaeth statudol yn unig. Bydd hefyd yn cynnwys cyflwyniad byr yn egluro pam mae'r cynllun gweithredu wedi ei osod yn cynnwys negeseuon yn ymwneud â phwysigrwydd gofal yn Gymraeg, bydd yn enwi'r rheolwr sy'n gyfrifol ac yn nodi'r dyddiad. Bydd y templed felly'n adlewyrchu'r templed fel 'dyfais ymrwymiad', lle mae pobl yn fwy tebygol o gadw at ymrwymiad a wnaed os yw'n cael ei wneud ganddyn nhw neu gyda nhw ac yn cael ei gofnodi. Bydd hefyd yn cydymffurfio â'r gofynion a bennir gan Archwiliad Mewnol yn dilyn archwiliad BIP CTM o'i drefniadau ar gyfer monitro cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg yn 2021.

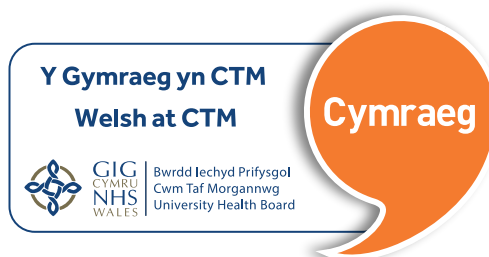
Achosion o ddiffyg cynnydd o fewn meysydd

O fewn rhai meysydd, ac am wahanol resymau, mae'n debygol y bydd diffyg cynnydd ac amharodrwydd i ymgysylltu. Y gobaith yw y bydd newid dull o ran sut mae Tîm y Gymraeg yn cyfathrebu ac yn ymgysylltu yn caniatáu symud ymlaen, ond ni ellir disgwyl yn rhesymol y bydd pob maes yn fodlon gwella. Lle mae hyn yn wir, nid rôl Tîm y Gymraeg yw parhau i ymgysylltu nac atgoffa'r meysydd hynny dro ar ôl tro beth yw gofynion a chanlyniadau diffyg cydymffurfio. Byddai hyn yn niweidiol i berthynas waith. Bydd gan y sefydliad strwythur yn ei le, trwy ei Grŵp Llywio'r Gymraeg, lle gellir uwchgysylltu diffyg cynnydd pryderus am weithredu gan y lefel briodol o reolaeth, yn seiliedig ar y dystiolaeth a'r cyngor proffesiynol mae'r Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg yn ei ddarparu. O ran cwynion ac ymchwiliadau, ni fydd modd osgoi

cyfathrebu lle bydd angen pwysleisio bod ymateb i geisiadau tystiolaeth a chanlyniadau ymchwiliadau yn fater o gyfraith lle mae diffyg cydymffurfio yn cario risg cyfreithiol materol. Fodd bynnag, byddai llwyddiant y dull cyffredinol hwn yn golygu mai anaml y byddai'r ymyriadau hyn yn digwydd.

Y Gymraeg yn CTM a brandio mewnol

Gall y ffaith bod y Gymraeg yn perthyn i CTM a'i staff gael ei atgyfnerthu ymhellach trwy gael logo mewnol ar gyfer y Gymraeg. Byddai hyn yn cyd-fynd â'r gwaith yn y strategaeth hon i bortreadu'r iaith fel rhywbeth sy'n perthyn i bawb yn y sefydliad ni waeth faint o Gymraeg yr ydym ni'n ei wybod, a bydd yn cyfrannu at feithrin ymdeimlad o berchnogaeth dros yr iaith i'r sefydliad. Bydd y logo yn cynnwys enw'r sefydliad a logo GIG Cymru.

Byddwn hefyd yn sicrhau bod yr holl ddogfennau gwybodaeth, adroddiadau, templedi ac adnoddau yn dilyn yr un templed dylunio gan ddefnyddio'r logo hwn.

Cymryd persbectif mewnwelediadau ymddygiadol

Mae gwelliannau mewn darpariaeth ddwyieithog, a newidiadau hirdymor mewn ymddygiad lle ystyrir y Gymraeg yn gyson, yn llawer mwy tebygol o ddigwydd os oes gan y Gymraeg ddelwedd gadarnhaol a chynhwysol, a dyna pam y bydd y rhestr wirio cyfathrebu strategol yn cael ei dilyn fel uchod. Fodd bynnag, mae hefyd yn hanfodol bod staff yn gwerthfawrogi'r angen am newid, yn gwybod nad yw'n darged anghyraeddadwy ac yn deall perthnasedd a phwysigrwydd eu gweithredoedd wrth sicrhau darpariaeth ddwyieithog i'r boblogaeth mae BIP CTM yn ei wasanaethu. Mae gwaith ymchwil diweddar wedi dangos bod diffyg gwybodaeth ynglŷn â pham a sut hyd yma wedi rhwystro cynnydd o ran gwella gwasanaethau dwyieithog yn GIG Cymru.

Pam mewnwelediadau ymddygiadol?

Roedd yr adolygiad diweddar o Mwy na Geiriau a gyhoeddwyd yn 2021 yn dweud yn glir nad oedd cynnydd wedi bod yn gyffredinol a'i bod yn ymddangos bod sawl rheswm am hyn, gyda'r canlynol yn eu plith: ⁶

- Mae'n ymddangos bod Mwy na Geiriau wedi llwyddo i ennill 'calonnau a meddyliau' llawer o wneuthurwyr polisi lefel strategol a rhai ymarferwyr rheng flaen, ond mae'r her o newid y diwylliant a'r meddylfryd wedi bod yn fwy ar lefel cynllunio a darparu gweithredol;
- Mae anghysondeb rhwng deall pam mae cynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg yn angenrheidiol a deall sut i wneud hyn yn effeithiol yn ymarferol. Mae hyn yn eistedd ochr yn ochr â chanfyddiad ymhlith rhai rheolwyr lefel weithredol bod gweithredu'n rhy anodd. Nodwyd bod diffyg amser ac adnoddau yn her;
- Mae tanddefnydd o'r rheini sydd eisoes â sgiliau Cymraeg, oherwydd nifer o ffactorau ond yn bennaf yn eu plith, diffyg hyder ar ran siaradwyr Cymraeg i ddefnyddio'r iaith mewn lleoliad gwaith.

⁶ Stuart & Bryer.

COM-B a'r Olwyn Newid Ymddygiad fel model damcaniaethol priodol

Mae'r materion hyn, a nodwyd gan ddarn cynhwysfawr o ymchwil ar draws GIG Cymru (gan gynnwys BIP CTM) sy'n cynnwys rhanddeiliaid gwahanol o uwch-reolwyr i staff rheng flaen, yn dangos nad yw'r tri amod angenrheidiol ar gyfer newid ymddygiad wedi eu bodloni. Fe wnaeth Michie et al., mewn adolygiad cynhwysfawr o'r llenyddiaeth ar fodolau newid ymddygiad, gyflwyno system brawf ar gyfer newid ymddygiad yn seiliedig ar 'Galluogrwydd', 'Cymhelliant' a 'Chyfle'.⁷ Pan fyddwn yn cynllunio ar gyfer y ffactorau hyn gyda'n gilydd, mae nhw'n arwain at yr amodau i'r 'Ymddygiad' gael ei gyflawni, neu'r 'B' yn y model. Mae'r model hwn wedi cael ei alw'n 'COM-B' ac fe'i disgrifir isod.

Galluogrwydd: Y gred seicolegol (tybiedig neu real) sydd gan asiant ynghylch p'un a oes ganddyn nhw'r gallu a/neu'r wybodaeth i gyflawni'r ymddygiad (h.y. gwybod bod angen iddyn nhw ateb y ffôn yn ddwyieithog a gallu gwneud hynny, gwybod beth yw'r Cynnig Rhagweithiol a pham mae'n cael ei wneud, ac yna bod yn hyderus i siarad Cymraeg â'r claf ar ôl i'r Cynnig Rhagweithiol gael ei wneud er enghraifft). Mae hyn hefyd yn cynnwys gallu corfforol, gallu neu sgil corfforol rhywun i gyflawni tasg.

Cyfle: Yr amgylchedd o gwmpas yr asiant sy'n hwyluso neu'n rhwystro'r ymddygiad, a elwir yn gyfle ffisegol. Mae hyn yn cynnwys eu hamgylchedd llythrennol a faint o Gymraeg sy'n cael ei weld a'i glywed o gwmpas pobl. Mae cyfle hefyd yn cynnwys cyfle cymdeithasol, neu normau diwylliannol, ymrwymiad eraill i ddwyieithrwydd a'r gefnogaeth sydd ar gael i staff fel cyngor a chyfieithu ac argaeledd adnoddau o safon.

Cymhelliant: Er mwyn newid eu hymddygiad ac i'r ymddygiad newydd hwnnw ddod yn arferiad, mae'n rhaid i'r asiant fod eisiau newid. O fewn cymhelliant mae 'cymhelliant myfyriol' a 'chymhelliant awtomatig'. Trwy ganiatáu i'r staff ystyried 'pam' mae angen cynnig gwasanaethau yn y Gymraeg, gan esbonio'r rhesymeg glir o ran profiad cleifion a diogelwch cleifion, bydd hyn yn sicrhau bod dealltwriaeth yn cael ei ddatblygu ynghylch pam rydym ni'n cynnig gwasanaethau yn y Gymraeg gan arwain yn ei dro at ymwybyddiaeth gydwytbodol o'r angen am gynnydd yn y ddarpariaeth. Mae hyn yn arwain at 'gymhelliant awtomatig', neu awydd i gyflawni ymddygiad sy'n dod yn arfer yn y pen draw. Gellir ystyried hyn hefyd yn 'symbylydd cynhenid', neu 'rwy'n gwneud hyn oherwydd fy mod i'n gwybod mai dyma sydd orau i'r claf sy'n rhoi boddhad i mi yn fy rôl fel rhoddwr gofal' yn hytrach nag un anghynhenid yn unig, neu 'rwy'n gwneud hyn oherwydd bod rhaid i mi, er na fyddwn i'n ei wneud fel arall'.⁸

Pa ymddygiadau?

Drwy wybod am y rhwystrau i symud ymlaen o safbwynt ymddygiad a deall y fframwaith ar gyfer deall y rhwystrau ymddygiad hynny, yna mae'n bosibl canolbwyntio ar ba ymddygiadau penodol sydd angen eu targedu. Mae hefyd yn bwysig ar y pwynt hwn i fod yn strategol a dewis yr ymddygiadau hynny sy'n cael yr effaith fwyaf ac sy'n debygol o arwain at ganlyniadau llwyddiannus. Yn seiliedig ar eu heffaith uchel ar wasanaethau dwyieithog a pha mor gyffredin yw'r elfennau hyn o ddarparu gwasanaethau, mae'r ymddygiadau isod wedi'u dewis:⁹

- Gwneud Cynnig Rhagweithiol;
- Sicrhau bod gennym ethos dwyieithog cadarn wrth ymdrin â'r cyhoedd. Byddwn ni'n canolbwyntio ar dderbynfeydd a theleffoni ar gyfer hyn;
- Sicrhau bod ein 'tirwedd ieithyddol' yn ddwyieithog, gan ganolbwyntio ar arwyddion ac arddangosfeydd;
- Sicrhau bod dogfennau a gohebiaeth yn ddwyieithog.

⁷ Michie et al, The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions. Implementation Science 2011, 6:42, 1-11.

⁸ Mitchell, S. E. (2013). Self-determination theory and Oklahoma equestrians: A motivation study. Prifysgol Talaith Oklahoma.

⁹ Fe'u dewiswyd hefyd gan na ellir rheoli'r ymddygiadau hyn yn hawdd trwy ddulliau eraill neu am eu bod nhw mewn meysydd lle bu cynnydd cymharol isel. Tra bod recriwtio mewn perthynas â recriwtio dwyieithog er enghraifft, mae'r prosesau cyfredol yn eu lle fel man gwirio er mwyn sicrhau dwyieithrwydd yma. Mae hyn yn anoddach wrth wneud Cynnig Rhagweithiol er enghraifft, lle gallai hyn o bosibl effeithio ar gannoedd o ryngweithiadau'r dydd.

Wrth edrych ar yr ymddygiadau hyn o fewn y fframwaith COM-B, gallwn ddechrau gweld sut y bydd 'na' i'r atebion isod yn golygu na ellir disgwyl i'r ymddygiadau a ddewiswyd uchod ddigwydd ar draws y system.

Tabl 3: Dadansoddi rhwystrau i ymddygiad o fewn COM-B

Cydran COM-B	Rhwystrau posib
Galluogrwydd	• Ydw i'n gwybod bod disgwyl i mi wneud y Cynnig Rhagweithiol a beth mae hyn yn ei olygu, ac ydw i'n gwybod sut? • Ydw i'n gwybod bod disgwyl i mi gyfarch galwyr ac ymwelwyr yn ddwyieithog, ac ydw i'n gwybod sut? • Ydw i'n gwybod bod disgwyl i mi arddangos arwyddion dwyieithog, ac ydw i'n gwybod lle i gael cefnogaeth? • Ydw i'n gwybod bod disgwyl i mi sicrhau bod gen i ddogfennau a gohebiaeth ddwyieithog? • Ydw i'n credu bod fy Nghymraeg i'n ddigon da?
Cyfle	• Oes yna adnoddau ar gael i mi i fy helpu i wneud y Cynnig Rhagweithiol? • Oes adnoddau ar gael i mi i'm cefnogi i gyfarch galwyr ac ymwelwyr? • Oes yna fentrau polisi mewnol mae fy sefydliad wedi'u rhoi ar waith o ran Dysgu a Datblygu er mwyn fy nghefnogi i ddatblygu fy sgiliau Cymraeg? • Oes gwasanaeth ar gael i mi ar gyfer cyngor polisi a chyfieithu? • Ydy'r amgylchedd ehangach o'm cwrpas wedi'i strwythuro yn y fath fodd sy'n normaleiddio ac yn ysgogi dwyieithrwydd?
Cymhelliant	• Ydw i'n credu y dylwn i wneud y Cynnig Rhagweithiol? • Ydw i'n credu y dylwn i gyfarch galwyr ac ymwelwyr yn ddwyieithog? • Ydw i'n credu y dylwn i sicrhau bod fy nogfennau a'm gohebiaeth ar gael yn Gymraeg?

Unwaith mae'r ymddygiadau penodol sy'n angenrheidiol ar gyfer y canlyniad wedi'u dewis a bod diagnosis wedi'i wneud o'r ffactorau sy'n dylanwadu ar yr ymddygiadau hyn o fewn y fframwaith COM-B fel uchod, yna cymerir yr ymyriadau i newid y tri dylanwad ar ymddygiad o'r Olwyn Newid Ymddygiad. Gellir gweld hyn isod. Mae'r categorïau 'polisi' eang yn cyfeirio at y strategaeth ymyrraeth gyffredinol y gellid ei dewis, lle mae'r ymyriadau eu hunain mewn coch yn arwain sut y dylid gweithredu'r categori polisi hwnnw. Ar ôl dewis y categori polisi ac ymyriad(au), yna gellir dewis y dechneg newid ymddygiad berthnasol hefyd i sicrhau llwyddiant.

Ffigur 1: Yr Olwyn Newid Ymddygiad a Model COM-B (Mitchie et al, 2011)

Bydd yr ymyriadau a ddewisir a'r technegau priodol o fewn yr opsiwn polisi cyffredinol yn amrywio yn ôl y cyd-destun. Argymhellir y fframwaith APEASE i ddadansoddi pa ymyriadau sy'n debygol o fod yn fwyaf defnyddiol a llwyddiannus, ac yn dilyn gweithdy i wneud hyn wrth ffurfio'r strategaeth hon ym mis Chwefror 2023, dewiswyd yr ymyriadau canlynol i ganolbwyntio arnynt am y 3 blynedd nesaf fel y dangosir yn Nhabl 4.

Mae gan yr ymyriadau hyn y potensial i gyrraedd y mwyafrif o staff yn y sefydliad, naill ai drwy gyfathrebu strategol, darparu adnoddau, sefydlu corfforaethol a lleol neu'r broses cynllunio gweithredu. Ynghyd â chanolbwyntio ar elfennau mwyaf cyffredin darparu gwasanaethau yn ddwyieithog fel yr amlinellwyd uchod, mae gan y strategaeth hon y potensial i wneud cyfraniad sylweddol at lwyddiant Mwy na Geiriau a gweithredu Safonau'r Gymraeg, y gellid ystyried y rhain eu hunain o dan 'Ddeddfwriaeth/Rheoleiddio' yn yr olwyn, drwy sicrhau bod elfennau pwysig eraill o newid ymddygiad hefyd yn cael sylw dyladwy. Fel y dangoswyd gan yr adolygiad annibynnol diweddar o Mwy na Geiriau yn 2021, mae hyn yn amserol gan y gellir deall llawer o'r rhwystrau y gwnaeth staff ddisgrifio eu hunain o fewn fframwaith newid ymddygiad COM-B.

Pa gamau penodol fyddwn ni'n eu cymryd i gyfleu'r neges, a phryd?

Dyma'r mentrau penodol y byddwn ni'n eu cymryd rhwng 2022-2025, wedi'u llywio gan yr Olwyn Newid Ymddygiad a'r Fframwaith COM-B cyffredinol. Nodir y cysylltiad rhwng yr ymyriadau hyn a COM-B a'r Olwyn Newid Ymddygiad yn y tabl hefyd. Ar ôl nodi 'beth' yw'r egwyddorion sylfaenol a 'phwy' yw'r prif randdeiliaid uchod, mae manylion 'sut' y byddwn ni'n hyrwyddo'r Gymraeg er mwyn gwella ein darpariaeth o wasanaethau dwyieithog isod.

Tabl 4: Ymyriadau strategol penodol yn ôl math o opsiwn polisi a'u cysylltiad â COM-B a'r Olwyn Newid Ymddygiad

Math o Opsiwn Polisi Cyffredinol: Cyfathrebu a Marchnata						GALLU.		CYF.		CYMH.	
Math o Ymyrraeth Tywys	Menter a phrif randdeiliaid	Dull o gyflawni	Amserlen	Rhesymeg	Techneg Newid Ymddygiad	Seicolegol	Corfforol	Cymdeithasol	Ffisegol	Awtomatig	Adlewyrchol
Addysg, Modelu, Negeseuon Perswadiol	Digwyddiad lansio cychwynnol, holl staff	Cyfarfod ar-lein gyda chyflwyniad a fideo	Hydref 2022	Meithrin momentwm i wella. Bydd hwn yn gyfle i gyflwyno'r rhesymeg dros wasanaethau Cymraeg drwy ddefnyddio tystiolaeth arbenigol a fideos profiad cleifion. Bydd amlinelliad o gynllun cyflenwi hefyd yn cael ei gyflwyno ynghyd ag adnoddau newydd i sicrhau	Fframio ac ail-fframio: Cyfle i fframio darpariaeth Gymraeg fel gweithred sy'n gwella profiad ac ansawdd gofal i gleifion, yn hytrach na fel cydymffurfiaeth reoleiddiol yn unig, sy'n cydfynd yn dda gyda neges graidd Mwy na Geiriau. Ffynhonnell gredadwy: Digwyddiad i'w agor gan y Prif Swyddog Gweithredol gyda chefnogaeth ar gyfer agenda Cymraeg er mwyn rhoi hygyrddedd ac awdurdod i'r neges. Digwyddiad i'w gau gan Aelod Annibynnol o'r Bwrdd, yn Gymraeg,						

13

		i Ffwrdd		cael ei deall ar y lefel uchaf fel rhan o 'pam'.	gleifion, yn hytrach na fel cydymffurfiaeth reoleiddiol yn unig, sy'n cyd-fynd yn dda gyda neges graidd Mwy na Geiriau, ar gyfer holl aelodau'r Bwrdd.						
	Fideo a sesiynau ymwybyddiaeth iaith	Cyflwyniad	Mawrth 2023	Bydd hyn yn sicrhau bod modd dangos fideo sydd wedi'i ddylunio'n broffesiynol ac sy'n ddifyr yn ystod cynefino lleol, digwyddiadau ac wrth osod cynlluniau gweithredu, er mwyn sicrhau dealltwriaeth o 'pam' a 'sut' o ran yr hyn mae angen i staff ei wneud.	Amlygrwydd canlyniadau: Dangos effaith glinigol ystyriol darpariaeth ddwyieithog yn ogystal â diffyg darpariaeth ddwyieithog.						
					Fframio ac ail-fframio: Cynnwys fideo i fframio darpariaeth Gymraeg fel gweithred sy'n gwella profiad ac ansawdd gofal i gleifion, yn hytrach na fel cydymffurfiaeth reoleiddiol yn unig, sy'n cyd-fynd yn dda gyda neges graidd Mwy na Geiriau.						
					Perswâd geiriol am allu: Cynnwys fideo i'w seilio ar restr wirio EAST sy'n cael ei disgrifio uchod gyda'r nod o fagu hyder mewn defnyddio'r Gymraeg trwy annog staff i ddefnyddio'r Gymraeg sydd ganddynt.						

Negeseuon Perswadiol, Ailstrwythuro'r Amgylchedd, Galluogi	Pecynnau Ward a Gwasanaeth Pecynnau wedi'u dylunio'n ddeniadol gydag elfennau printiedig		Bydd y rhain yn cynnwys gwahanol adnoddau i ddefnyddio'r Gymraeg ar y ward ac mewn gwasanaethau gan gynnwys cardiau emosiwn a theimladau, magnedau i ddynodi siaradwyr Cymraeg, rhestr wirio posterï A3, cardiau ymadroddion, posterï, tri-onglau desg a llyfryn. Bydd y llyfryn wedi'i strwythuro yn ôl 'pam', 'sut' a 'beth' ac wedi cael ei ysgrifennu yn ôl yr egwyddorion cyfathrebu a nodir uchod. Bydd hwn yn becyn ffisegol		Promptiau/Ciwiau: Bydd y pecynnau ward a gwasanaeth yn cynnwys posterï deniadol, a bydd un ohonynt yn egluro beth yw'r gofynion ynglŷn â'r Gymraeg i atgoffa ac annog staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwaith. Bydd Pecynnau Ward a Gwasanaeth, fel gyda thempled y Cynllun Gweithredu, hefyd yn cael eu personoli gan sicrhau bod y rheolwr neu'r maes perthnasol yn cael ei enwi, gan fod personoli hefyd yn elfen bwysig o gyfathrebu perswadiol.						
---	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

			yn ogystal ag un digidol.								
Negeseuon Perswadiol	Digwyddiadau blynyddol (Dydd Gŵyl Dewi, Diwrnod Su'mae Shw mae, Diwrnod Hawliau'r Gymraeg) i ganolbwyntio hefyd ar ddefnyddio'r Gymraeg gan staff yn ogystal â'r defnydd o'r Gymraeg gyda chleifion		Blynyddol	Gellir defnyddio'r digwyddiadau hyn hefyd ar ochr staff i hyrwyddo'r Gymraeg yn y sefydliad yn ogystal ag argaeledd gwasanaethau Cymraeg. Bydd diweddariadau staff mewnol yn gyfrwng delfrydol i hyrwyddo'r Gymraeg. Bydd y negeseuon hyn yn dilyn y strategaeth lafar uchod, ac fe fydd nod penodol ganddyn nhw. Ar gyfer Dydd Gŵyl Dewi, cyrsiau ar fagu hyder i ddefnyddio'r Gymraeg, ar gyfer Diwrnod Hawliau'r Gymraeg, dathlu gwaith cydweithwyr sydd wedi gwreiddio'r Gymraeg er	Yn dibynnu ar y neges, egwyddorion EAST i gael eu defnyddio						

				enghraifft. Bydd gan bob digwyddiad blynyddol ei thema ei hun.						
Creu cymhelliant	Gwobrau a dathlu			I'r meysydd hynny sydd wedi cwblhau cynllun gweithredu dwyieithog, mae angen rhoi cyhoeddusrwydd priodol i hyn (e.e. drwy grŵp Facebook staff ac yn ystod Diwrnod Hawliau'r Gymraeg) a gwobrwyo'n faterol. Gall hyn hefyd fod yn gymhelliad i eraill. Bydd angen i'r wobwr hon fod yn sylweddol ac yn rhywbeth y bydd staff yn ei werthfawrogi.	Gwobr Materol: Gwobrwyo'r ymddygiad angenrheidiol Cymhelliant: Annog ymddygiad angenrheidiol drwy gymhelliant					

Hyfforddiant	Hyrwyddo hyfforddiant Cymraeg			Bydd cyrsiau i staff ddysgu neu wella lefel y Gymraeg sydd ganddyn nhw'n cael eu hyrwyddo'n rheolaidd, yn ogystal â chysiau sy'n anelu at gefnogi staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle e.e. mewn cyfweiliadau	Cyfarwyddyd ar sut i berfformio'r Ymddygiad: Bydd cyrsiau sydd wedi'u han-elu at grwpiau staff penodol at ddiben penodol yn sicrhau bod gan staff y wybodaeth a'r sgiliau i gynnig gwasanaethau dwyieithog.						
--------------	-------------------------------	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--

Math o Opsiwn Polisi: Canllawiau						GALLU.		CYF.		CYMH.	
Math o Ymyrraeth Tywys	Menter a phrif randdeiliaid	Dull o gyflawni	Amserlen	Rhesymeg	Techneg Newid Ymddygiad	Seicolegol	Corfforol	Cymdeithasol	Ffisegol	Awtomatig	Adlewyrchol
Addysg, Modelu, Negeseuon Perswadiol	Canllaw Staff i Wasanaethau Cymraeg	Canllaw printiedig a digidol	Tachwedd 2022	Canllaw wedi'i ddylunio'n ddeniadol i	Gwybodaeth am gymeradwyaeth eraill: Bydd y 'Canllaw i Wasanaethau Cymraeg' yn cynnwys enghraifft o sut mae un ward neu wasanaeth wedi llwyddo i weithredu gofyniad penodol, gan ddangos i staff eraill y cynnydd a wnaed gan gydweithwyr. Mae hyn yn tynnu ar y cysyniad pwysig o 'dystiolaeth gymdeithasol' mewn newid ymddygiad lle mae pobl yn cael eu dylanwadu gan yr hyn mae eraill yn ei wneud. Cyfarwyddyd ar sut i berfformio'r Ymddygiad: Bydd y 'Canllaw i Wasanaethau Cymraeg' yn esbonio sut i wneud y Cynnig Rhagweithiol yn ogystal â sut i gael cefnogaeth i weithredu gofynion eraill.						
	SharePoint i'w docio i lawr er mwyn hwyluso llywio a'i alinio	Tudalen we	Ebrill 2023 (Fersiwn dros dro erbyn Ionawr 2023)	Sicrhau ymwybyddiaeth o Dîm y Gymraeg a chynnig cyngor	Perswâd geiriol am allu: SharePoint i gynnwys negeseuon ynghylch defnyddio'r Gymraeg sydd gan staff, a bydd cyflwyniad						

20

		gellir esbonio'r gofynion ar staff CTM. Bydd deunydd ar gyfer y Gymraeg yn cael ei strwythuro yn ôl 'pam', 'sut' a 'beth'. Cynefino lleol i gynnwys sesiwn Gymraeg am yr un rhesymeg ag uchod hefyd			Fframio ac ail-fframio: Bydd hefyd yn egluro rhesymeg gwasanaethau Cymraeg o safbwynt profiad cleifion ac ansawdd gofal, gan ddefnyddio tystiolaeth cleifion. Mae amseriad hyn (dechreuwyd newydd) hefyd yn hanfodol gan y gellir ystyried hon yn ‘foment dyngedfennol’ berthnasol pan fydd agweddau ac ymddygiadau’n cael eu ffurfio. Bydd tystiolaeth gymdeithasol hefyd yn elfen gan y bydd yn cynnwys staff CTM yn siarad am sut maen nhw’n defnyddio’r Gymraeg.						
Galluogi	Polisi BIP ar gyfer dysgu a datblygu a chefnogaeth	Polisi									
Amgylcheddol Ailstrwythuro, Modelu, Galluogi, Addysg	Rôl Hyrwyddwr Cyswllt wedi’i hysbrydoli gan Fframwaith Nyrsys Cyswllt y Coleg Nyrsio Brenhinol	Rôl hyrwyddwr sy’n safonol a chydabyddedig	Rhwydwaith hyrwyddwyr ar waith erbyn 2025 ar draws CTM		Ailstrwythuro’r amgylchedd ffisegol: Creu rhwydwaith o staff ar draws amgylcheddau clinigol sy’n hyrwyddwyr gweladwy a lleisiol ar gyfer dwyieithrwydd Modelu rôl: Staff yn dangos i staff eraill beth mae dwyieithrwydd mewn gofal yn ei olygu						

Galluogi ymarfer ac addysg ddwyieithog:

Hyrwyddwyr yn gallu esbonio
pwysigrwydd dwyieithrwydd
mewn gofal a'r hyn rydym yn ei
wneud yn ddwyieithog yn CTM

Math o Opsiwn Polisi: Darparu Gwasanaeth						GALLU.		CYF.		CYMH.	
Math o Ymyrraeth Tywys	Menter a phrif randdeiliaid	Dull o gyflawni	Amserlen	Rhesymeg	Techneg Newid Ymddygiad	Seicolegol	Corfforol	Cymdeithasol	Ffisegol	Awtomatig	Adlewyrchol
Galluogi	Tîm y Gymraeg a sut mae hwn yn cael ei hysbysebu										
Galluogi	Cynllunio Camau Gweithredu			Mae pob ward a maes gwasanaeth sydd angen un i fod wedi derbyn cynllun gweithredu pwrpasol, gan gynnwys sgwrs ynghylch pam fel rhan o'r broses	Ymddygiad gosod nod: Mae gosod camau penodol y cytunwyd arnynt yn ei gwneud yn glir beth sydd angen ei wneud, gan bwy, ble a phryd. Mae hyn yn sicrhau bod yr ymddygiadau penodol sy'n ddisgwyliedig yn fwy tebygol o gael eu cyflawni gan eu bod yn glir ac wedi cael eu cofnodi. Ymrwymiad: Mae gweithred mae person wedi addo ei chwblhau mewn cytundeb wedi'i lofnodi (cynllun gweithredu) yn fwy tebygol o gael ei chwblhau gan fod pobl yn tueddu i gadw at yr hyn maen nhw wedi addo ei wneud yn agored.						

Galluogi	Dolen bwrdd gwaith ar bob bwrdd gwaith staff i dudalen SharePoint y Gymraeg, gyda theitl 'Cymorth Cymraeg/Welsh Language Support'.	Gorffennaf 2023		Dolen benodol ar fyrddau gwaith staff i dudalen SharePoint y Gymraeg er mwyn i staff allu dod o hyd i gyngor a chefnogaeth yn hawdd, gan ddefnyddio logo swigen lleferydd oren 'Cymraeg'.	Bydd dolen benodol ar fyrddau gwaith staff yn ei gwneud hi'n glir sut mae cyngor a chymorth i'w gael a bydd hyn ynddo ei hun yn hyrwyddo'r iaith. O ran dull ymddygiadol, bydd hyn yn dileu rhwystr rhag cael mynediad gan mai dim ond clicio ar y ddolen y bydd angen i staff ei wneud, yn hytrach na chwilio am y dudalen ar y fewnwyd.								
----------	--	-----------------	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--

Math o Opsiwn Polisi: Cynllunio Amgylcheddol/Cymdeithasol						GALLU.		CYF.		CYMH.	
Math o Ymyrraeth Tywys	Menter a phrif randdeiliaid	Dull o gyflawni	Amserlen	Rhesymeg	Techneg Newid Ymddygiad	Seicolegol	Corfforol	Cymdeithasol	Ffisegol	Awtomatig	Adlewyrchol
Ailstrwythuro Amgylcheddol, Galluogi	Polisi'r BIP ar Ddefnyddio'r Gymraeg yn Fewnol	Polisi		Hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn fewnol a nodi'n glir pa hawliau sydd gan staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwaith (hefyd fel sy'n ofynnol gan Safon 79). Mae hyn yn hanfodol er mwyn sicrhau amgylchedd calonogol a chroesawgar i ddwyieithrwydd, a fydd yn ganolog i sicrhau bod staff yn teimlo eu bod yn gallu defnyddio'r Gymraeg a bod yr iaith yn cael ei normaleiddio yn y gweithle. Er ei	Ailstrwythuro'r amgylchedd ffisegol: Bydd y polisi yn ceisio sicrhau bod gwahanol rannau o'r BIP yn dod at ei gilydd ac yn defnyddio'r Gymraeg yn fwy yn eu gallu amrywiol, fel bod BIP CTM yn dod yn weithle lle mae'r Gymraeg yn cael ei normaleiddio. Po fwyaf o Gymraeg sydd i'w gweld, i'w chlywed ac sy'n gallu cael ei defnyddio yn y gwaith, y mwyaf y bydd yr amgylchedd galluogi hwn yn meithrin a chefnogi'r defnydd o'r Gymraeg gyda'r cyhoedd. Promptiau/Ciwiau: Bydd y pecynnau ward a gwasanaeth hefyd yn cynnwys posteri deniadol, a bydd un ohonynt yn egluro beth yw'r gofynion ynglŷn â'r Gymraeg i atgoffa ac annog staff i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwaith. Bydd hyn yn sicrhau promptiau a chiwiau						

Ailstrwythuro
Amgylched-
dol, Galluogi

Mesur effaith

Dangosodd gwerthusiad o Mwy na Geiriau fod sawl rhwystr i weithredu'n llwyddiannus. Roedd y rhwystrau hyn i raddau helaeth o ganlyniad (er nad yn gyfan gwbl) i ddiffyg dealltwriaeth o pam y dylid gwneud cynnydd, yn ogystal â sut y gellid gwneud cynnydd. Mae'r dull ymddygiadol a gymerir yn ymdrin â'r materion penodol hyn, gan ddeall na all newid ddigwydd oni bai bod unigolion yn credu eu bod nhw'n gallu cyflawni'r ymddygiad, yn yr amgylchedd cywir ar gyfer yr ymddygiad hwnnw ac yn gwybod pam y dylent gyflawni'r ymddygiad hwnnw yn y lle cyntaf. Bydd llwyddiant y dull ymddygiadol hwn felly i'w weld yn y cynnydd yn y ddarpariaeth ddwyieithog ar draws y sefydliad, wrth gyfathrebu gyda staff mewn ffordd sy'n eu hannog i ddefnyddio'r Gymraeg sydd ganddyn nhw, egluro pam ein bod yn cynnig darpariaeth ddwyieithog ac egluro sut y byddant yn cael cefnogaeth i wneud hyn. Bydd hyn yn cael ei fesur drwy nifer y cynlluniau gweithredu gorffenedig yn ogystal â thrwy ddata o waith archwilio rheolaidd. Bydd Grŵp Llywio'r Gymraeg yn goruchwyllo'r cynlluniau gweithredu a'r gwaith archwilio.

Crynodeb

- Mae cynnydd gydag iteriadau blaenorol o Mwy na Geiriau a Safonau'r Gymraeg wedi bod yn anghyson ac yn araf iawn mewn rhai sefydliadau, er mor bwysig yw'r ddarpariaeth Gymraeg i bobl sy'n siarad Cymraeg ac er gwaethaf y modd y dangoswyd bod diffyg darpariaeth Gymraeg ar gyfer grwpiau penodol o gleifion yn niweidiol i ganlyniadau gofal;
- Nod y Cynllun Mwy na Geiriau 5-mllynedd newydd yw gweld newid sylweddol yng nghysondeb ac ansawdd y ddarpariaeth Gymraeg ar draws y system lechyd a Gofal Cymdeithasol, fel fframwaith galluogi a fydd yn ategu Safonau'r Gymraeg;
- Er mwyn sicrhau bod hyn yn cael ei gyflawni, bydd fframwaith rheoli perfformiad cadarn yn cael ei roi ar waith gan gynnwys craffu cryfach ar y Cynllun Tymor Canolig Integredig, Dyletswydd Adrodd ar Ansawdd i gynnwys darpariaeth Gymraeg, cyhoeddi adroddiad blynyddol, disgwyliadau mwy cadarn ar gyfer adrodd a Dangosfwrdd Cenedlaethol ar gyfer gwelliannau mewn darpariaeth Gymraeg ymhlith mesurau eraill;
- Mae'r Strategaeth Gyfathrebu hon yn nodi:
 - Sut y dylid portreadu'r Gymraeg yn y sefydliad a sut y dylid fframio gwaith i gynyddu'r ddarpariaeth ddwyieithog, gan gyfeirio at strategaeth gyfathrebu ar gyfer y Gymraeg a model newid ymddygiad priodol sy'n cyd-fynd yn dda â naratif Mwy na Geiriau;
 - Fel rhan o newidiadau i'r ffordd mae'r Gymraeg yn cael ei phortreadu, dylai naratif darpariaeth ddwyieithog fel angen a'r Cynnig Rhagweithiol o fewn Mwy na Geiriau fod yn brif bwyslais ar gyfer gwasanaethau rheng flaen yn hytrach na Safonau'r Gymraeg a chydymffurfio;
 - Sut gall brand mewnol a logo hefyd gyfrannu at yr ymdeimlad o berchnogaeth dros Gymraeg ymhlith staff;
 - Pa mor benodol fydd y Gymraeg yn cael ei hyrwyddo a sut y bydd Tîm y Gymraeg yn cyfathrebu'n gyffredinol.

Llyfryddiaeth

Harries, Stuart a Nia Bryer, Gwerthusiad o Mwy na geiriau..., y fframwaith strategol olynol ar gyfer gwasanaethau Cymraeg mewn iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol, 2016-19. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar-lein: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2021-08/gwerthusiad-o-mwy-na-geiriau-fframwaith-strategol-olynol-ar-gyfer-gwasanaethau-cymraeg-mewn-iechyd-gwasanaethau-cymdeithasol-a-gofal-cymdeithasol-2016-19.pdf>

Gwasanaeth Cyfathrebu'r Llywodraeth, 2012. Strategic Communication: A Behavioural Approach. Llundain: Gwasanaeth Cyfathrebu'r Llywodraeth.

Michie et al, The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions. Implementation Science 2011, 6:42, 1-11.

Michie S, Richardson M, Johnston M, et al. The behavior change technique taxonomy (V1) of 93 hierarchically clustered techniques: building an international consensus for the reporting of behavior change interventions. Ann Behav Med 2013;46:81-95

Mitchell, S. E. (2013). Self-determination theory and Oklahoma equestrians: A motivation study. Prifysgol Talaith Oklahoma.

Presseau et al., 2019. Action, actor, context, target, time (AACTT): a framework for specifying behaviour. Implementation Science 14:102

Service, Owain et al., 2012. EAST: Four Simple Ways to Apply Behavioural Insights. Llundain: BIT

Comisiynydd y Gymraeg 2014, Fy Iaith Fy Iechyd: Ymchwiliad Comisiynydd y Gymraeg i'r Gymraeg mewn Gofal Sylfaenol. Caerdydd: Comisiynydd y Gymraeg.

Llywodraeth Cymru, Mwy na geiriau Cynllun Pum Mlynedd 2022-2027. Caerdydd: Llywodraeth Cymru: Ar-lein: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2022-07/mwy-na-geiriau-cynllun-gweithredu-2022-2027.pdf>